

1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Β' ΛΥΚΕΙΟΥ

Κείμενο διδαγμένο από το πρωτότυπο

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΡΟΔΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ 17-19

Ὁρατε δὲ κάκεῖν', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὅτι πολλοὺς ὑμεῖς πολέμους πεπολεμήκατε καὶ πρὸς δημοκρατίας καὶ πρὸς ὀλιγαρχίας. καὶ τοῦτο μὲν ἴστε καὶ αὐτοί· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν πρὸς ἑκάτερούς ἔσθ' ὑμῖν ὁ πόλεμος, τοῦτ' ἴσως ὑμῶν οὐδεὶς λογιζεται. Ὑπὲρ τίνων οὖν ἐστίν; πρὸς μὲν τοὺς δήμους ἢ περὶ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων, οὐ δυνηθέντων δημοσίᾳ διαλύσασθαι ταῦτα, ἢ περὶ γῆς μέρους ἢ ὄρων ἢ φιλονικίας ἢ τῆς ἡγεμονίας· πρὸς δὲ τὰς ὀλιγαρχίας ὑπὲρ μὲν τούτων οὐδενός, ὑπὲρ δὲ τῆς πολιτείας καὶ τῆς ἐλευθερίας· ὥστ' ἔγωγε οὐκ ἂν ὀκνήσαιμ' εἰπεῖν μᾶλλον ἡγεῖσθαι συμφέρειν δημοκρατουμένους τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας πολεμεῖν ὑμῖν ἢ ὀλιγαρχουμένους φίλους εἶναι. Πρὸς μὲν γὰρ ἐλευθέρους ὄντας οὐ χαλεπῶς ἂν εἰσηγῆν ὑμᾶς ποιήσασθαι νομίζω, ὅποτε βουληθείητε, πρὸς δ' ὀλιγαρχουμένους οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω· οὐ γὰρ ἔσθ' ὅπως ὀλίγοι πολλοῖς καὶ ζητοῦντες ἄρχειν τοῖς μετ' ἰσηγορίας ζῆν ἡρημένοις εὖνοι γένοιντ' ἂν.

Θαυμάζω δ' εἰ μηδεὶς ὑμῶν ἡγεῖται Χίων ὀλιγαρχουμένων καὶ Μυτιληναίων, καὶ νυνὶ Ροδίων καὶ πάντων ἀνθρώπων ὀλίγου δέω λέγειν εἰς ταύτην τὴν δουλείαν ὑπαγομένων, συγκινδυνεύειν τι τὴν παρ' ἡμῖν πολιτείαν, μηδέ λογιζεται τοῦθ' ὅτι οὐκ ἔστιν ὅπως, εἰ δ' ὀλιγαρχίας ἅπαντα συστήσεται, τὸν παρ' ὑμῖν δῆμον ἐάσουσιν...

Παρατηρήσεις:

Α. Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το τμήμα: «Ὑπὲρ τίνων οὖν ἐστίν...οὐδὲ τὴν φιλίαν ἀσφαλῆ νομίζω».

Μονάδες 10

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Για ποιο λόγο συμφέρει την Αθήνα να υπάρχουν περισσότερα δημοκρατικά πολιτεύματα κατά το Δημοσθένη;

Μονάδες 15

B2. α. «πολιτεία»: Με ποια σημασία χρησιμοποιείται από το ρήτορα η λέξη στο ρητορικό λόγο και πώς συνδέεται με τη λέξη «ἐλευθερία» που ακολουθεί;

β. «δουλείαν»: Ποια η σημασία του όρου στην παράγραφο 19;

Μονάδες 15

B3. Τι ήταν οι επιδεικτικοί ή πανηγυρικοί λόγοι; Ποιος θεωρείται ο επιφανέστερος εκπρόσωπος του επιδεικτικού γένους;

Μονάδες 10

B4 . Να μεταφέρετε στο τετράδιό σας τις λέξεις που σας δίνονται παρακάτω. Δίπλα σε καθεμιά από αυτές, να γράψετε μία άλλη λέξη, ετυμολογικώς συγγενή, από το αρχαίο κείμενο που σας δίνεται: **ειδήμων, οισοφάγος, γένος, λεξικό, ξενάγηση.**

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΑΔΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐμοί γάρ ὁ μὲν πατήρ καταλιπεν οὐδέν, τήν δέ μητέρα τελευτήσασαν πέπαυμαι τρέφων τρίτον ἔτος τουτί, παῖδες δέ μοι οὐπω εἰσὶν οἱ με θεραπεύσουσι. Τέχνην δέ κεκτημαι βραχέα δυναμένην ὠφελεῖν, ἦν αὐτός μὲν ἤδη χαλεπῶς ἐργάζομαι, τόν διαδεξόμενον δ' αὐτήν οὐπω δύναμαι κτήσασθαι. Πρόσοδος δέ μοι οὐκ ἐστὶν ἄλλη πλὴν ταύτης, ἦν ἂν ἀφέλησθέ με, κινδυνεύσαιμ' ἂν ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ γενέσθαι τύχῃ.

Λεξιλόγιο:

θεραπεύω: φροντίζω

βραχέα ὠφελῶ: προσφέρω μικρή βοήθεια

πρόσοδος: εισόδημα

γίγνομαι ὑπὸ τῇ δυσχερεστάτῃ τύχῃ: πέφτω στην πιο δυσβάσταχτη συμφορά.

Παρατηρήσεις:

Γ1. Να αποδώσετε στην νέα ελληνική το απόσπασμα.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους:

α) **εἰσίν:** το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο Οριστικής Μέλλοντα

κέκτημαι: το δεύτερο ενικό πρόσωπο Υποτακτικής Ενεστώτα στην ίδια φωνή

ἐργάζομαι: το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο Οριστικής Παρατατικού στην ίδια φωνή

ἀφέλησθε: το πρώτο ενικό πρόσωπο Ευκτικής Ενεστώτα στην ίδια φωνή

κινδυνεύσαιμ' (ι): το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο Προστακτικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή.

Μονάδες 5

β) **ὁ πατήρ:** τη δοτική πληθυντικού

ἔτος: τη δοτική ενικού

παῖδες: την κλητική ενικού

βραχέα: την αιτιατική ενικού στο αρσενικό γένος

δυσχερεστάτη: τον ίδιο τύπο στο θετικό και συγκριτικό βαθμό

Μονάδες 5

Γ2. α) Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους ακόλουθους όρους: **ἐμοί, τρέφων, τέχνην, κτήσασθαι, γενέσθαι.**

Μονάδες 5

β) «**Πρόσδος δέ μοι...γενέσθαι τύχη**»: Να εντοπίσετε τις προτάσεις της περιόδου και να αναγνωρίσετε το είδος τους.

Μονάδες 5

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

A. Μετάφραση

Για ποιους λόγους, λοιπόν, γίνεται ο πόλεμος; Εναντίον βέβαια των δημοκρατικών πόλεων ή εξαιτίας των ιδιωτικής φύσεως διενέξεων, επειδή δεν μπόρεσαν να τις διακανονίσουν με δημόσια συμφωνία, ή εξαιτίας κάποιου μέρους από τη γη ή εξαιτίας των συνόρων ή εξαιτίας του ανταγωνισμού ή εξαιτίας της αρχηγίας · εναντίον όμως των ολιγαρχιών

(δεν πολεμάτε) για κανέναν από αυτούς (τους λόγους) αλλά εξαιτίας του πολιτεύματος και της ελευθερίας.

Επομένως εγώ, τουλάχιστον, δε θα δίσταζα να πω ότι νομίζω πως περισσότερο συμφέρει να πολεμούν εσάς όλοι οι Έλληνες έχοντας δημοκρατικό πολίτευμα παρά να είναι φίλοι (σας) έχοντας ολιγαρχικό πολίτευμα. Γιατί νομίζω ότι εσείς θα κάνατε ειρήνη εύκολα, όποτε θελήσετε, με αυτούς που είναι ελεύθεροι, ενώ με αυτούς που έχουν ολιγαρχικό πολίτευμα, νομίζω ότι και η φιλία ακόμη δε θα ήταν βέβαιη.

B1. Ο Δημοσθένης με ένα ρητορικό πυροτέχνημα , που αποδεικνύεται υπερβολή, τονίζει ότι συμφέρει την Αθήνα να υπάρχουν σε πολλές πόλεις δημοκρατικά πολιτεύματα που να διάκεινται εχθρικά προς αυτήν, παρά φιλικά ολιγαρχικά πολιτεύματα. Η φιλία με τα πρώτα υποστηρίζει πως είναι ασφαλής και η συνεννόηση ευκολότερη. Στόχος του με το επιχείρημα αυτό είναι να κολακεύσει το ακροατήριο, να προβάλλει την ιδεολογική του ταυτότητα και να ενισχύσει τη δημοτικότητα του, επομένως και την αποτελεσματικότητα του λόγου του. Εξάλλου κατά το Δημοσθένη οι Αθηναίοι δε θα μπορούσαν ποτέ να συνάψουν φιλία με ένα ολιγαρχικό καθεστώς καθώς οι τελευταίοι δε θα έβλεπαν ποτέ με ευμένεια το δημοκρατικό τρόπο ζωής και διακυβερνήσεως. Κάθε προσπάθεια λοιπόν ειρήνης και φιλίας θα ήταν καταδικασμένη να ναυαγήσει εξ αιτίας της ολιγαρχικής νοοτροπίας.

Η διαφορά μεταξύ των πολιτευμάτων γίνεται σαφής με την αντίθεση που χρησιμοποιεί ο ρήτορας «ὀλίγοι καὶ ζητοῦντες ἄρχειν –πολλοῖς καὶ μετ'ἰσηγορίας ζῆν ἡρημένοις». Οι ολιγαρχικοί ζητούν την απόλυτη εξουσία, ενώ οι δημοκρατικοί λύνουν τις διαφορές με συνεννόηση και επικρατούν ἴσα δικαιώματα μεταξύ τους. Η διαφορά τους δεν είναι μόνο ποσοτική δηλ. δεν περιορίζεται στον αριθμό των ασκούντων την εξουσία άρα δεν αφορά απλώς εξωτερικές διαφορές (ὀλίγοι-πολλοί) , αλλά και ποιοτική, αφού επεκτείνεται και στον τρόπο σκέψης και ζωής. Η αντίθεση των δύο πολιτευμάτων εντοπίζεται κυρίως σε βιοθεωρητικά αίτια, σε διαφορετική και επομένως ασυμβίβαστη νοοτροπία.

Ο Δημοσθένης έχει πολλές φορές εκφράσει τη δυσπιστία του προς τα μη δημοκρατικά πολιτεύματα. Θεωρεί τη δυσπιστία αυτή όπλο και φυλακτήριο που σώζει τις δημοκρατίες «οὐ γὰρ ἀσφαλεῖς ταῖς πολιτείαις αἱ πρὸς τοὺς τυράννους ὁμιλίαι». Την ιδανική αυτή ωστόσο εικόνα της

Αθηναϊκής πολιτείας δεν δικαιώνει η εξωτερική πολιτική των Αθηναίων, οι οποίοι επί συμμαχών και μη ζητούσαν να άρχουν. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι Λακεδαιμόνιοι όταν ξεκινούσε ο Πελοποννησιακός Πόλεμος κήρυτταν ότι σκοπός του πολέμου ήταν η απελευθέρωση των Ελλήνων από τους Αθηναίους!

Οι παράγραφοι 17 και 18 αποτελούν ύμνο της δημοκρατίας και της αξίας της ελευθερίας του πολίτη. Η πολιτική σκέψη του Δημοσθένη προχωρεί στο σημείο αυτό πιο βαθιά. Άλλους στόχους έχει κανείς, όταν πολεμά εναντίον δημοκρατικών πόλεων, και άλλους, όταν πολεμά εναντίον ολιγαρχικών. Είναι ιερός ο αγώνας όταν γίνεται για την αποκατάσταση ενός δημοκρατικού πολιτεύματος. Η Αθήνα η γενέτειρα της δημοκρατίας έχει αυτή τη χρονική στιγμή μεγάλη πολιτική ευθύνη.

B2. α. Κατά τον φιλόσοφο Αριστοτέλη «πολιτεία και πολίτευμα σημαίνει ταυτόν» αλλά πολιτεία ονομάζεται και το ορθό δημοκρατικό πολίτευμα, «όταν τό πλήθος πρός τό κοινόν πολιτεύηται συμφέρον». Κατ' εξοχήν επομένως πολιτεία είναι το δημοκρατικό πολίτευμα, διότι αυτό ανταποκρίνεται ακριβώς στην έννοια του πολιτεύματος το οποίο τότε είναι απολύτως ορθό, όταν άρχει δηλαδή κυβερνά η πλειοψηφία με γνώμονα το κοινό συμφέρον όλων των πολιτών.

Ο Δημοσθένης στο λόγο του επιχειρεί να παρουσιάσει αλληλένδετες τις δύο αυτές έννοιες, καθώς η ελευθερία εξασφαλίζεται με τη δημοκρατία. Κατά τον Αριστοτέλη «υποθεσις (θεμελιώδης αρχή δηλ.) τῆς δημοκρατικῆς πολιτείας ἐλευθερίαν».

β. Ο Δημοσθένης, αφού ταυτίζει τη δημοκρατία με την ελευθερία, ονομάζει δουλείαν την υπαγωγή σε ολιγαρχικό καθεστώς. Η λέξη βέβαια εδώ χρησιμοποιείται με μεταφορική σημασία. Τα ολιγαρχικά πολιτεύματα είχαν πολλές φορές δεσποτικό χαρακτήρα και οι πολίτες μεταβάλλονταν σε δούλους με την ευρεία σημασία της λέξεως. Συχνά χρησιμοποιούνταν προς το συμφέρον των «ολίγων», -για παράδειγμα σε έργα για την εκτέλεση των οποίων δεν είχαν συμφωνήσει-, όπως δηλαδή και οι με τη στενή έννοια δούλοι που μοναδικό λόγο ύπαρξης είχαν την εξυπηρέτηση του κυρίου τους, του οποίου ήταν έμπυχα όργανα και κτήματα. Βέβαια όλα τα ολιγαρχικά πολιτεύματα δεν ήταν το ίδιο καταπιεστικά. Στην Αθήνα όμως υπήρχε τραυματική η οκτάμηνη εμπειρία

της εγκληματικής ολιγαρχίας των Τριάκοντα μετά τη λήξη του Πελοποννησιακού Πολέμου και σε όλη την Ελλάδα η ανάμνηση των στυγνών δεκαρχιών που εγκαθιστούσαν οι Λακεδαιμόνιοι, αν και το πολίτευμα της Σπάρτης είχε αρκετά δημοκρατικά στοιχεία.

B3. Σελ. 18. «Επιδεικτικοί η πανηγυρικοί...του επιδεικτικού γένους.»

B4.

ειδήμων	→	ἴστε
οισοφάγος	→	συμφέρειν
γένος	→	γένοιντ'
λεξικό	→	λέγειν
ξενάγηση	→	ὑπαγομένων

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Σε εμένα ο πατέρας δεν κληροδότησε (άφησε) τίποτα και έχω σταματήσει να τρέφω εδώ και τρία χρόνια τη μητέρα μου που πέθανε και δεν έχω ακόμη παιδιά για να με φροντίσουν. Και έχω αποκτήσει τέχνη που μου προσφέρει μικρή βοήθεια, την οποία (εγώ) ο ίδιος με δυσκολία πια εκτελώ και δεν μπορώ να αποκτήσω αυτόν που θα την διαδεχθεί. Και σε εμένα δεν υπάρχει άλλο εισόδημα εκτός από αυτό, το οποίο αν μου (το) αφαιρέσετε, θα διακινδυνεύσω να πέσω στην πιο δυσβάσταχτη συμφορά.

Γ2. α) ἔσονται
κτᾶ
εἰργάζοντο (ἠργάζοντο)
ἀφαιροίμην
κινδυνεύσατε

β) τοῖς πατράσι(ν)
τῷ ἔτει
(ῶ) παῖ
τόν βραχύν
(τῆ) δυσχερεῖ, δυσχερεστέρα

Γ3. α) **έμοι:** έμμεσο αντικείμενο στο ρήμα «κατέλιπεν»
τρέφων: κατηγορηματική μετοχή από το ρήμα «πέπαυμαι»
τέχνην: αντικείμενο στο ρήμα «κέκτημαι»
κτήσασθαι: αντικείμενο στο ρήμα «δύναμαι», τελικό απαρέμφατο
γενέσθαι: αντικείμενο στο ρήμα «κινδυνεύσαιμ' άν» τελικό απαρέμφατο

β) **Πρόσδος...πλήν ταύτης:** Κύρια πρόταση κρίσεως
ήν άν αφέλησθε με: Δευτερεύουσα αναφορική υποθετική πρόταση
κινδυνεύσαιμ' άν... τύχη: Κύρια πρόταση κρίσεως

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ "ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ" ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ